

Rússia, a punt per a reelegir Putin

Ningú no dubta que Vladímir Putin guanyarà les eleccions del 14 de març. La seguretat és tanta, i en certa manera el país està tan orfe d'alternatives, que l'actual president es permet tot tipus d'abusos sense témer per la reelecció. L'acte d'obertura de campanya de la candidatura de Putin va ser retransmès en directe, cosa que no s'ha fet amb cap altre candidat. Davant de les queixes de l'oposició, la Comissió Electoral fins i tot va admetre, només admetre, que potser sí que s'havien passat.

Alguns dels figurants —més que contrincants— de l'esdeveniment s'han hagut de conformar amb aparicions esporàdiques a la televisió estatal, per exemple en un debat, on Putin ni es va prendre la molèstia d'anar. Per què ho hauria d'haver fet? La seva activitat electoral surt diàriament als canals de televisió, en canvi, costa trobar-hi referències dels altres candidats. Un d'aquests, Irina Khakamada, de la Unió de Forces de Dreta (UFD), ha dit que si els mitjans de comunicació continuen fent un seguiment de la campanya tan tendencios no descarta abandonar la cursa electoral.

També la pressió sobre els anomenats oligarques (els que es van fer rics amb les tènboles privatitzacions dels recursos i infraestructures soviètiques als anys noranta) és tan forta que si volen continuar tranquils han de triar entre donar suport o a Putin o a ningú. Per als que no ho entenen a la primera, només cal dir que l'octubre passat, dos mesos abans de les eleccions legislatives, van empresonar el magnat Mikhaïl Khodorkovski, l'amo de la petroliera Iukos, acusant-lo de frau i evasió d'impostos.

El Iàbloko, un petit partit de centreesquerra, dels més assimilables a Occi-

dent, ha fet una crida al boicot electoral. El seu líder, Grigori Iavlinski assegura que les presidencials són una "farsa política", i afegeix que no està disposat a "implicar-se en una nova imitació dels processos democràtics". Una situació que no és nova, ja que en els darrers quatre anys la política del Kremlin ha estat la d'anorrear qualsevol alternativa, eliminant els mitjans de comunicació dissidents i promovent en els alts càrrecs de l'administració (federal i regional) tot un seguit de gent formada en l'antiga KGB, com el mateix Putin.

L'actual president, a més, té a favor l'economia, en ple creixement gràcies a l'alt preu del petroli i el gas, del qual és un dels principals exportadors mundials. Ara bé, està previst que aquests preus baixin enguany, cosa que podria fer que el creixement rus passés del 6% (2003) al 4% (2004). Fins ara, però, la sensació general és que l'economia va bé, i Putin té tot l'eco que necessita per confirmar-ho dia sí dia també. Des del desembre, el seu partit té la majoria al Parlament rus, la Duma. Una situació de domini de la cambra que Ieltsin no va tenir mai.

Ígor Gaidar, de la UFD, considera que els resultats de les legislatives són lògics si hom té en compte que en la batalla ideològica dels darrers anys han perdut els qui tenien com a prioritat els drets humans, el desenvolupament estable, la democràcia, l'imperi de la llei, i que han guanyat els qui tenien com a prioritat reconstruir l'imperi i venjar-se de la dissolució de l'URSS. De fet, Putin ho ha cultivat des de pocs mesos després de ser escollit president el 2000, quan va recuperar l'himne soviètic, tot i canviar-ne la lletra. Aquest és un dels diversos

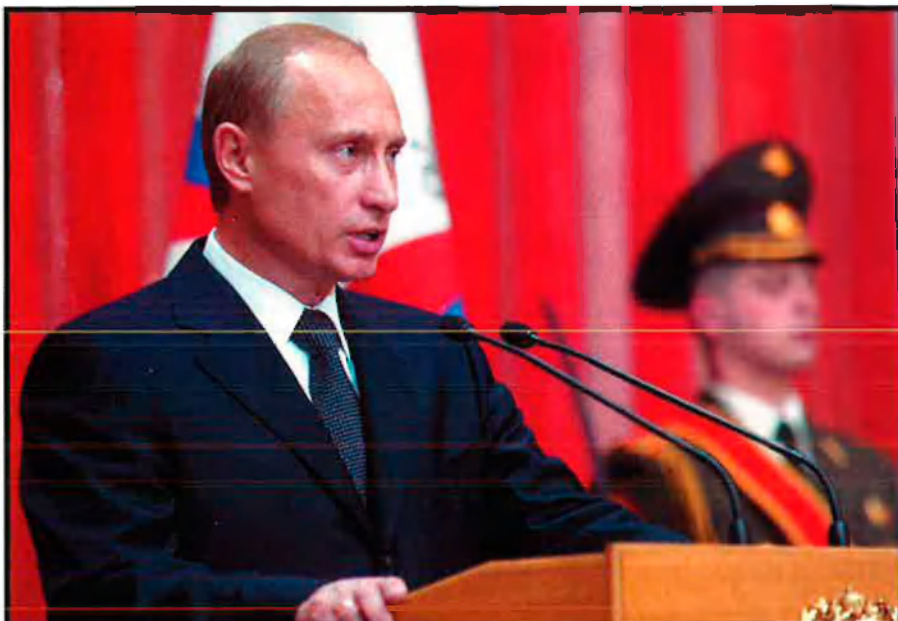
El proper 14 de març Rússia fa eleccions presidencials, que molt probablement tornarà a guanyar l'actual president rus, Vladímir Putin. Sense candidats amb possibilitats de fer-li ombra, ni oligarques capaços de finançar-los, i amb quasi tots els mitjans de comunicació a favor, Putin es prepara per un pur tràmit.

símbols soviètics que Putin ha recuperat, a més de reivindicar el passat gloriós de l'URSS com a potència internacional. Com diu el prestigiós sociòleg rus Iuri Levada, "Putin ha tornat l'esperança als russos", marcats amb el sentiment d'inferioritat després de la desintegració de l'URSS el 1991.

Control absolut. La confiança i les forces són tantes que fets que en altres latituds podrien afectar la popularitat d'un líder, a Rússia no provoquen ni fred ni calor. Per exemple, la guerra a Txetxènia continua, tot i les promeses que va fer d'acabar-la, i hi ha atemptats a Moscou, però la majoria de mitjans de comunicació reproduïxen el discurs de Putin: aquests són els darrers cops de cua del que ell titlla de terrorisme txetxè. Tampoc no tem que el canvi de govern inesperat de la setmana passada afecti les perspectives guanyadores.

Fins i tot els recents fracassos militars no l'amoïnen, i això que estaven pensats com un cop d'efecte propagandístic de "precampanya". Al final de gener, el Kremlin va anunciar que faria els assaigs militars més importants dels darrers vint anys, entre els quals destacaven els llançaments de dos míssils balístics. No era una tàctica nova, de fet, ja l'any 2000, a les portes de les eleccions presidencials, va mostrar-se pilotant un avió de guerra a Txetxènia. En aquesta ocasió, la posada en escena es va fer en un submarí nuclear ancorat al mar de Barentsz, el mateix mar que va veure una de les principals tragèdies del primer mandat Putin: l'enfonsament del submarí nuclear Kursk, l'agost del 2000, amb la mort dels 118 tripulants. L'aposta de nou pel mar de Barentsz, doncs, era una manera de treure pit, no sols per a la galeria russa sinó per a l'americana., ja que, no en va, Putin va assegurar que aquells míssils podien burlar-se de qualsevol escut antimíssils (avui dia només els EUA treballen en un escut d'aquest tipus). L'objectiu dels míssils era arribar a la península de Kamtxatka, a 5.000 quilòmetres de distància, però tots dos es van desviar.

Cap problema. Putin ja ha dit que si surt escollit impulsarà un programa militar que dotarà l'exèrcit dels mitjans ne-

Vladimir Putin, actual president rus, amb tota seguretat tornarà a obtenir la majoria el 14 de març. Ni atemptats tan sanguinaris com el que el passat 6 de gener va provocar 39 morts al metro de Moscou —a sota a l'esquerra, estació d'Okhotski—, ni la persistència de la guerra a Txetxènia —a sota a la dreta—, escenari de tantes violacions als drets humans, han minat el seu prestigi entre l'electorat, més preocupat per l'estabilitat política i el creixement econòmic.

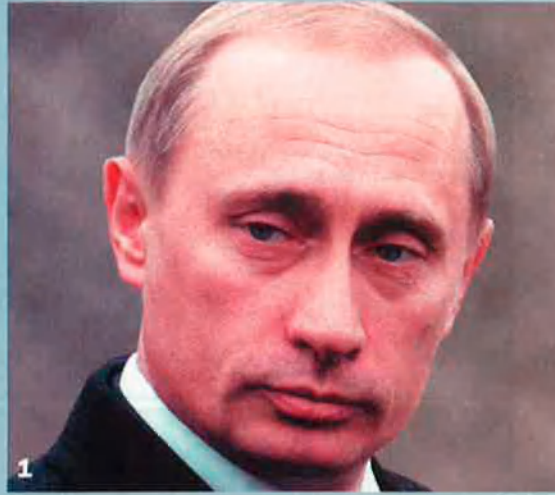

cessaris per mantenir l'estatus de potència militar. També en aquesta línia d'accontentar els sectors militars del país hi ha la doctrina russa de seguretat nacional, presentada l'any passat, que permet l'ús de tot tipus de força, fins i tot d'armes nuclears, "si els interessos de Rússia o les obligacions de les seves aliances ho requereixen". Aquest és un canvi més, evidentment, en la línia dels EUA respecte a la política de seguretat nacional russa, que fins ara restringia l'ús de les armes nuclears a la defensa de la sobirania nacional si aquesta era amenaçada.

Els principals receptors d'aquest discurs, i de les promeses de Putin, a més dels electors, són els militars i els sectors intel·lectuals anomenats eurasianistes, que no veuen amb bons ulls l'acostament als EUA, sobretot des de l'11 de setembre del 2001 i amb la bandera de la lluita contra el terrorisme internacional com a lema. D'una banda, amb la recent signatura d'un acord amb Bush per reduir en dos terços, i en deu anys, els arsenals nuclears d'ambdós països. I de l'altra, amb l'entrada a l'OTAN d'antics aliats soviètics, com les repúbliques bàltiques.

Un favorit i sis candidats més

1. Vladimir Putin (51 anys): l'actual president de la Federació Russa. Es presenta com a independent, teòricament deslligat del seu partit, Rússia Unida. El 2000 va guanyar amb el 52,9% dels vots, molt per davant del segon classificat, Ziugànov (29,2%). Putin es va formar al KGB, després va ser cap dels serveis secrets postsoviètics, l'FSB, fins que Ieltsin el va dur a primer ministre el 1999. Després Putin va substituir el mateix Ieltsin quan aquest va deixar el càrrec, i va guanyar les eleccions presidencials per primer cop el 2000.

2. Serguei Glàziev (43 anys): economista i exdirigent del Partit Comunista, actualment president del Congrés de les Comunitats Russes. Va entrar a la Duma com a candidat del Partit de la Rússia Democràtica, però va acostar-se a poc a poc al Partit Comunista fins a esdevenir-ne membre. Després, se'n va desvincular per promoure el bloc polític populista Pàtria, proper al Kremlin.

3. Irina Khakamada (48 anys): liberal en el sentit occidental del terme. És vicepresidenta de la Duma estatal i copresidenta de la Unió de Forces de Dreta (UFD). Té el suport dels homes forts del Govern rus dels anys noranta. Va entrar a la Duma el 1999 i l'any següent va esdevenir viceportaveu de la cambra. Acusa Putin d'haver retornat el país al totalitarisme soviètic i d'haver manipulat en benefici seu el segrest del teatre de Moscou per un escamot txetxè. Va presentar la seva candidatura a presidenta a última hora sorprenent fins i tot el seu partit. Khakamada, però, darrerament també ha dit que podria abandonar la cursa.

4. Nikolai Kharitonov (55 anys): candidat del Partit Comunista. A les dues presidencials anteriors va ser Guennadi Ziugànov, però aquesta vegada, després de la derrota de les legislatives de desembre, ha decidit deixar el lloc a Kharitonov, un dels principals líders agraris del país.

5. Oleg Malishkin (52 anys): ex-boxejador, conegut sobretot per ser el guardaespalles del líder ultradretà Vladímir Jirinovski, del Partit Liberal-Democràtic, partit pel qual es presenta Malishkin.

6. Ivan Ribkin (57 anys): exportaveu al Parlament, excap del Consell de Seguretat Rus i estret col·laborador de Borís Ieltsin quan era president. Abans havia treballat de professor i havia estat membre del Partit Comunista. És el candidat del magnat Borís Berezovski, actualment exiliat a Londres i que mai no ha amagat la seva animadversió a Putin. Ribkin ha protagonitzat dos fets espectaculars darrerament. D'una banda, el novembre passat va aparèixer a Londres amb un representant txetxè independentista, criticant la política de Putin a Txetxènia. I de l'altra, del 5 al 10 de febrer d'enguany, just després de fer acusacions de corrupció contra Putin, afirma que el van segrestar a Ucraïna. Ell assegura que el van convocar a una trobada secreta a Ucraïna, per parlar amb el líder independentista txetxè Aslan Maskhàdov, però que el van emmetzinar i que va estar inconscient tots aquests dies. Quan es va despertar li van enseñnyar un vídeo comprometedor amb el qual li volien fer xantatge. Ribkin va reaparèixer a Londres el dia 10 per explicar-ho i va dir que faria campanya des d'allí, que no tornaria a Moscou fins al dia 14. Ribkin ha acusat indirectament els serveis secrets russos d'aquest afer, tot i que no es descarta la possibilitat que tot sigui una maniobra propagandística del mateix Ribkin.

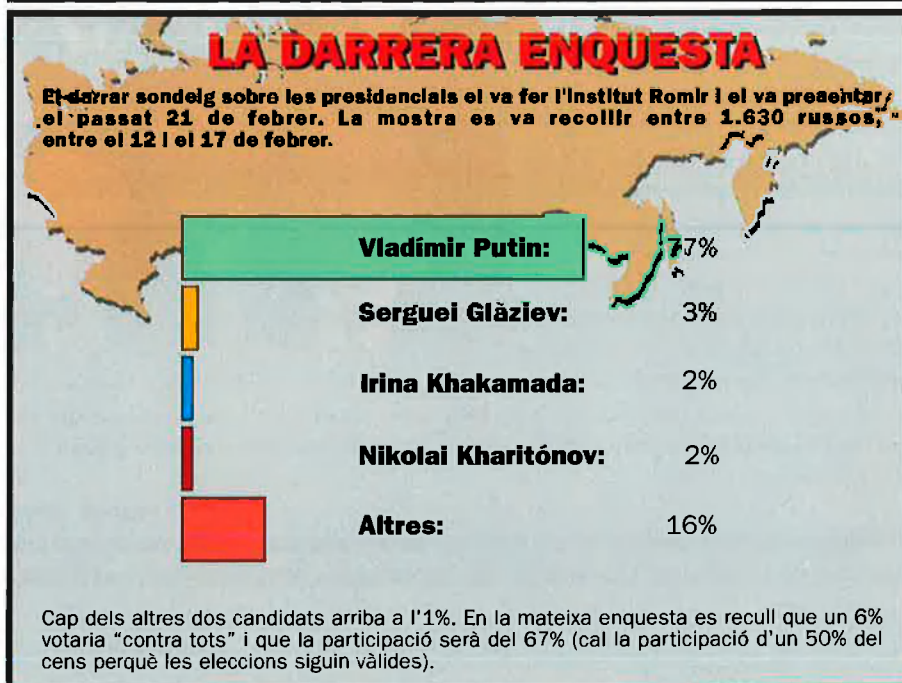
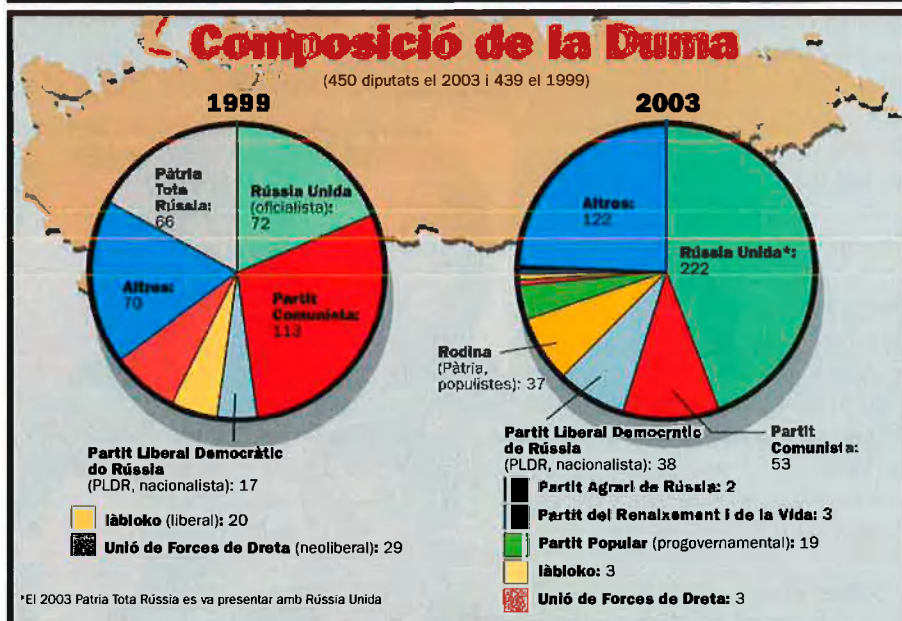
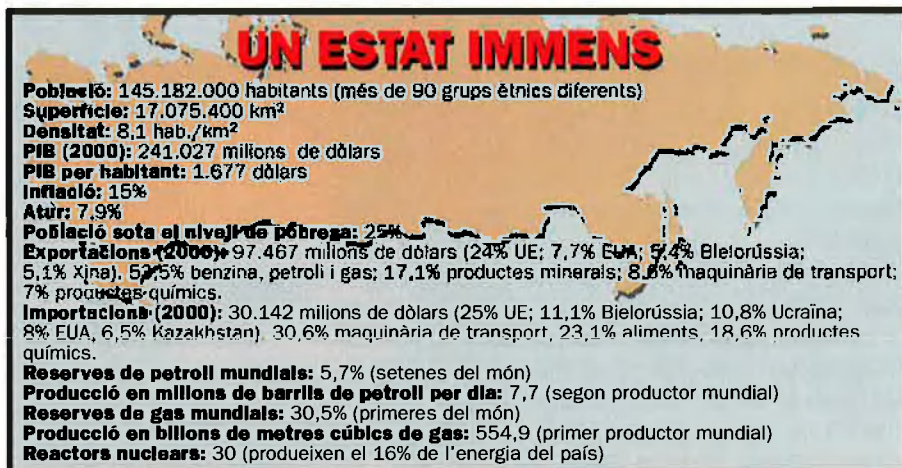
7. Serguei Mironov (50 anys): president de la cambra alta del Parlament i líder del Partit Rus de la Vida. És molt proper a Putin, per la qual cosa sembla que la seva candidatura respon a les intencions de l'actual president de donar una aparença de diversitat als comicis.

O. C.

Per als sectors eurasianistes, és a dir, nacionalistes russos, Rússia és una civilització particular, que no pot tenir l'estil de vida occidental, per tant, és irreconciliable amb l'atlantisme. Per això tenen la proposta de fer-se forts en la zona de l'Àsia Central i recuperar, així, el pes polític internacional. Els sectors eurasianistes i recelosos dels EUA han agafat força en els darrers anys, i no només entre l'elit. En un sondeig d'una fundació russa independent, feta l'octubre passat, un 57% dels enquestats deia que veien l'OTAN com "una amenaça per a Rússia". Una xifra que el 1997 era del 47%. De tota manera, un 58% continuava pensant que calia enfortir-hi la cooperació, xifra que el 1999 era del 45%.

Expert a jugar a dues aigües i a quedar bé amb tothom, Putin recordava el passat 11 de febrer que Rússia seguirà sent per als EUA "un soci estable, fiable i previsible", però alhora esmentava que no s'havien acomplert alguns dels acords signats amb els EUA, en àmbits com la seguretat i la cooperació científica. En aquest sentit, diversos mitjans de comunicació d'un i altre estat han dit que les relacions russoamericanes passen per un moment d'estancament.

Els límits de la UE. Tampoc les relacions de Rússia amb la Unió Europea no viuen el millor moment. De fet, Putin recela més de l'ampliació de la UE que de l'OTAN. En la cimera de ministres d'Afers Estrangers de la UE de la setmana passada, van tornar a recordar a Rússia que calia que ampliés l'actual acord comercial i polític que té amb els Quinze als deu països que s'incorporaran a la UE a partir del mes de maig. El Kremlin sap que sobre l'ampliació de l'OTAN no pot dir gran cosa més, però sobre l'expansió de la UE sí que ha posat algunes condicions per eixamplar l'acord actual. Rússia reclama, entre altres punts, tenir més influència en la presa de decisions que puguin afectar els seus interessos, que augmentin les compres de petroli i gas rus de la UE, que els russos no hagin de requerir un visat per entrar a la nova UE o que el rus sigui idioma oficial a Estònia i Lituània. Sens dubte, la rene-

gociació de l'acord amb Rússia no agrada gens ni als ministres europeus ni a la Comissió europea. La tensió pot anar en augment si tenim en compte que la UE té com a estratègia establir lligams més estrets amb Bielorússia, Ucraïna i Moldàvia, aliats clau de Rússia. Fins i tot Polònia ha proposat que algun dia s'incorporin plenament a la Unió.

Aquests problemes, de fet, preocupen més Putin que no les eleccions. I els altres candidats saben, amb complicitat o resignació, que no hi ha res a fer. Khakamada és conscient que amb la seva presència als comicis legítima les eleccions, però assegura que la situació és extrema i que ha de fer sentir la seva veu ja que, segons ella, es tracta d'una qüestió resistencial en benefici de la democràcia russa. En una conferència recent al Carnegie Endowment for International Peace, a Washington, Kha-

Khakamada ha proposat una nova força política per al 2007, amb part del seu partit i el làbloko, i cares noves

kamada va dir: "Si en els propers quatre anys la gent no sent una veu, encara que sigui mínimament diferent de la veu de les autoritats actuals, els russos es poden desil·lusionar completament amb la

democràcia i poden començar a pensar que la democràcia no és una opció per a Rússia." Khakamada també creu que no tot és cosa de Putin i que els "demòcrates" també han comès errors en els darrers anys, com ara "sucumbir a l'eròtica del poder, oblidar-se de la gent i estar només pendents del Kremlin". És per això que Khakamada, en la pràctica, ja s'ha oblidat dels resultats del dia 14 de març i pensa més aviat en les properes eleccions, del 2007, per a les quals ja ha proposat que hi hagi un nou partit, que incorpori "el millor" de la UFD i el làbloko, i que inclogui cares noves. A la incògnita de saber si ho aconseguirà, s'ha d'afegir si el contrincant serà un successor digital de Putin o bé si aquest modificarà la Constitució per poder optar a un tercer mandat seguit.

Oriol Cortacans

L'ombra del PCUS

Sense un sistema econòmic solvent ni societat civil, i només amb les fràgils institucions parlamentàries sorgides de la *perestroika*, va ser impossible que a Rússia hi hagués allò que entenem per ruptura democràtica. La transició va estar marcada per la descomposició del PCUS, el partit estat, i una desenfrenada cursa de la *nomenklatura* i la burocràcia per apropiarse del poder polític i privatitzar-se la propietat pública, l'única que existia.

Gairebé quinze anys després, la Rússia de Putin és com un paisatge, com un fresc artístic que pretén ser nou i original però que, mirant-lo ben de prop, s'endevinen els trets del que hi havia pintat a sota, formant tot plegat una realitat on allò rònec i desgastat s'imposa al simulacre creatiu o renovador. Així va fer-ho la sociòloga Olga Kristandovskaia, la primera que va gosar endinsar-se en el procés de la metamorfosi i reciclatge de la classe dominant soviètica, i de les seves investigacions es va saber que més del 60% dels nous empresaris russos provenen de les estructures del PCUS. Quan Kristandovskaia va publicar el seu estudi el 1995, els "empresaris" estudiats ja s'entusiasmaven i s'atribuïen títols. Els diguem-ne més sofisticats i moderns gaudien fins a l'orgasme sentint-se cridats "nous russos", i els més necessitats d'emblaquinar episodis mafiosos i gangsterils (i amb més volum de negoci) van triar titular-se oligarques. I ho deien així, ben fort i sense complexos.

Tot això passava mentre antics *apparattxiki* feien i desfeien amb trossos de PCUS, amb la intenció d'arribar a fer un partit del Kremlin (ocupat per Ieltsin aleshores), però fracassant sempre a l'hora de la veritat, és a dir, a l'hora de les eleccions a la Duma. A la Cambra de Diputats, el nacionalista Partit Comunista de Rússia, de Guennadi Ziugànov (un home que, crec jo, va arribar tard al gran repartiment de ministeris,

bancs, gas i petrolieres i es va haver de conformar amb una part de l'aparell de propaganda), sempre s'enduia la majoria, i l'extrema dreta de Vladímir Jirinovski, un líder de laboratori creat a les clavegueres del KGB.

L'ascens de Putin va marcar les regles de joc per a l'oligarquia ("tothom pot fer negoci mentre no faci política") i va tenir efectes cohesionadors en la resta de la *nomenklatura* que no acabava de trobar la manera de convertir-se en classe política dirigent. A partir d'Unitat, el partit pro-Kremlin fundat per guanyar les eleccions parlamentàries de 1999, Putin es va annexonar, per les bones i per les males, les parades polítiques muntades per gent com l'alcalde de Moscou Iuri Lujkov i els exprimers ministres Ievgueni Primakov i Víktor Txernomirdin.

El resultat, Rússia Unida, és el que buscava: el Kremlin ja té majoria absoluta a la Duma i controla tota la vida política i econòmica. Fora o gairebé fora de l'hemicicle han quedat els "quasi" socialdemòcrates de Grigori Iavlinski, l'home que amb el programa dels "500 dies" va intentar salvar la *perestroika*, i els ultraliberals de Nemtsov, Txubais i Gaidar, tres enlluernats pel fonamentalisme de mercat.

Mirant-nos des de fora però ben de prop el paisatge polític de la Rússia de Putin, no és difícil reconèixer els *lobbies* de negociants i traficants, i les pulsions nacionalistes autoritàries que durant set dècades van constituir l'essència del règim. El PCUS ja no és al quadre, però se n'hi copsa l'ombra. I, com en els temps en què hi era, l'economia està més empantanegada que fluïda, no hi ha societat civil i els demòcrates, tant se val que siguin de dreta o d'esquerra, no hi compten per a res.

Llibert Ferri